

บทที่ 1

ความหมายและความสำคัญของการบริหารกิจการนักเรียน

ขอบข่ายเนื้อหา

การบริหารกิจการนักเรียนเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่สำคัญ ประการหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียน เป็นงานที่จะต้องจัดดำเนินการให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของโรงเรียน การที่ผู้บริหารโรงเรียนจะสามารถจัดการบริหารกิจการนักเรียนให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้นั้น ควรจะได้มีความรู้ความเข้าใจซึ่งจะกล่าวถึงในบทนี้ ดังนี้

1. โรงเรียนกับสังคม
2. ความหมายของการบริหาร
3. การบริหารการศึกษา
4. หน้าที่และภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียน
5. การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
6. ความสำคัญของการบริหารกิจการนักเรียน
7. ความหมายและขอบข่ายของการบริหารกิจการนักเรียน
8. หลักการจัดกิจการนักเรียน
9. สายงานของการบริหารกิจการนักเรียน

จุดประสงค์

หลังจากนักศึกษาได้ศึกษาบทนี้แล้วสามารถปฏิบัติได้ดังนี้

1. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับสังคมได้
2. บอกความหมายของการบริหารการศึกษาได้
3. ระบุถึงหน้าที่และภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนได้
4. อธิบายการบริหารกิจการนักเรียนในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ได้

- 4.1 ความสำคัญของการบริหารกิจการนักเรียน
- 4.2 ความหมายและขอบข่ายของการบริหารกิจการนักเรียน
- 4.3 หลักการจัดกิจการนักเรียน
- 4.4 สายงานของการบริหารกิจการนักเรียน
5. สรุปสาระสำคัญของบริการกิจการนักเรียนได้

สาระสำคัญ

1. โรงเรียนเป็นสถาบันหนึ่งของสังคมมีภาระหน้าที่รับผิดชอบต่อเยาวชนและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ ลักษณะสังคมไทยโดยทั่วไปเป็นสังคมที่กำลังพัฒนา เคารพเหตุผล รักความอิสระเสรี ชอบมองอนาคต ยกย่องคนดีมีความสามารถ ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องจัดเตรียมนักเรียนให้มีคุณสมบัติสอดคล้องกับสภาพของสังคมไทยดังกล่าว
2. การบริหารเป็นการปฏิบัติงานหรือการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยการบริหารอันได้แก่ คน เงิน วัสดุ สิ่งของ และการจัดการเป็นอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานนั้น
3. การบริหารการศึกษา คือกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาเด็กเยาวชน หรือสมาชิกของสังคมในทุกด้าน เช่น ความสามารถ ทักษะ ทักษะ ค่านิยม หรือคุณธรรม ทั้งในด้านการสังคม การเมือง และ เศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน
4. หน้าที่และภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียน โดยปกติโรงเรียนมีหน้าที่อยู่ 4 ประการ คือ งานวิชาการ งานบริการชุมชนสังคม งานการค้นคว้าวิจัย และงานทำนุบำรุงรักษามรดกทางสังคม วัฒนธรรมประเพณี หน้าที่และภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียน คือการบริหารด้านวิชาการ การบริหารด้านกิจการนักเรียนและการบริหารงานธุรการ
5. การบริหารกิจการนักเรียนช่วยในการเสริมทักษะและเพิ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับนักเรียนได้มีโอกาสปะทะและพบจริง ๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถปรับตัวแก้ปัญหาวิเคราะห์ปัญหาและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

6. การบริหารกิจการนักเรียนเป็นการดำเนินกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการสอนในห้องเรียน โดยปกติเป็นงานที่เกี่ยวกับนโยบายของรัฐ กฎระเบียบข้อบังคับของทางราชการ และงานการจัดบริการต่าง ๆ
7. การจัดกิจการนักเรียนเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนนักเรียนจะเข้ามาเรียนในโรงเรียนและจะต้องติดตามดูแลต่อไปเมื่อนักเรียนจบจากโรงเรียนไปแล้ว
8. การบริหารกิจการนักเรียนอยู่ในความรับผิดชอบของหัวหน้าสถานศึกษา แต่ส่วนมากจะมอบหมายให้ผู้ช่วยทำหน้าที่แทน

เนื้อหา

1.1 โรงเรียนกับสังคม

โรงเรียนเป็นหน่วยสังคมอย่างหนึ่งซึ่งอาจจัดเป็นสถาบันหรือองค์การก็ได้ทั้งสองแบบ การที่โรงเรียนเป็นสถาบันอย่างหนึ่งของสังคมเพราะโรงเรียนเป็นหน่วยงานซึ่งเกิดขึ้นด้วยความต้องการและความจำเป็นของสังคม ตั้งขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือของบุคคลหลาย ๆ คนที่มีความสำคัญในความรับผิดชอบ มีความตั้งใจและมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งหน่วยงาน (Chester I. Barnard 1957 : 82)

โดยหลักสากลแล้วโรงเรียนได้รับการคาดหวังจากสังคมให้มีความสำคัญเป็น 3 สถานะ ดังนี้

1. **โรงเรียนในฐานะเป็นองค์การหรือหน่วยงาน (Organization)** โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่ประกอบด้วยบุคคลหลายระดับ หลายหน้าที่ จึงต้องมีการแบ่งงานและมอบหมายงานหน้าที่ของโรงเรียนในฐานะองค์การหนึ่งของสังคมก็คือ การให้บริการแก่นักเรียนเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีในสังคม

2. **โรงเรียนในฐานะเป็นสถาบันทางสังคม (Social Institution)** โรงเรียนได้รับการมอบหมายจากสังคมให้ทำหน้าที่รับผิดชอบต่อเยาวชนในฐานะที่มีความสำคัญรองลงมาจากบ้านและครอบครัว

3. **โรงเรียนในฐานะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศ (Instrument for Development)** การวางรูปแบบของการศึกษากับการปกครองประเทศจะต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันด้วยเหตุที่โรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม โรงเรียนจึงต้องคล้อยตามสังคมเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไป การที่จะดำเนินการศึกษาให้สอดคล้องสนองความต้องการของสังคมได้นั้นผู้บริหารควรได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะสังคมไทยด้วย ลักษณะเด่นของสภาพสังคมไทยโดยทั่วไปสามารถประมวลได้ 5 ประการ ดังนี้ (ภิญโญ สาธร 2519 : 16-18)

1. สังคมไทยเป็นสังคมที่กำลังพัฒนา

การพัฒนาของสังคมไทยดำเนินไปพร้อม ๆ กันทุก ๆ ด้าน กล่าวคือ ทั้งด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และวัฒนธรรม ในด้านการเมืองสังคมไทยกำลังพัฒนาเพื่อเอกราชของชาติ เพื่อให้ปลอดภัยจากการรุกรานของต่างประเทศ ปลอดภัยจากการบ่อนทำลายระบบการเมืองแบบเสรีประชาธิปไตยซึ่งเป็นหลักสำคัญของการปกครองประเทศ

การพัฒนาทางการเมืองเพื่อให้ราษฎรมีสิทธิเท่าเทียมกัน มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเลือกผู้แทนเข้าไปร่วมควบคุมการบริหารของรัฐบาล การพัฒนาทางการเมืองมุ่งหมายที่จะพัฒนาทัศนคติของประชาชน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและเลื่อมใสในวิธีการปกครองแบบประชาธิปไตยได้อย่างถ่องแท้ โดยยึดองค์พระมหากษัตริย์เป็นประมุขของชาติและยึดรัฐบาลเป็นผู้นำในการบริหารประเทศ พัฒนาทัศนคติของประชาชนเพื่อให้รู้จักร่วมมือกับรัฐบาลและหน่วยราชการต่าง ๆ เพื่อความเจริญและความปลอดภัยของรัฐและเพื่อให้ประชาชนชาวไทยเป็นมิตรกับประชาชนและประเทศอื่น ๆ ทั่วไป

ในด้านเศรษฐกิจ สังคมไทยกำลังพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดความมั่นคงในการประกอบสัมมาอาชีพ ความผาสุกในการกินอยู่และสุขภาพพลานามัยของประชาชน พัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ปลอดภัยจากการยึดครองในด้านการผลิตและจำหน่ายสินค้าโดยคนต่างชาติหรือโดยต่างประเทศ ขณะเดียวกันต้องสนับสนุนสินค้าไทยด้วย พัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้มีดุลยภาพในการค้ากับต่างประเทศ และเพื่อเสถียรภาพทางการเงินของประเทศ

ในด้านสังคมและวัฒนธรรม สังคมไทยกำลังพัฒนาเพื่อให้รอดพ้นจากการบ่อนทำลายระบบสังคมไทยให้รอดพ้นจากการทำลายระบบประเพณีและวัฒนธรรมไทยซึ่งสืบเนื่องมาช้านาน ทั้งโดยฝีมือของคนต่างชาติและคนทรยศต่อชาติเพื่อให้ประชาชนได้รับความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตโดยสุจริต เพื่อลดอาชญากรรมและให้ผู้รักษากฎหมายและศาลยุติธรรมได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญที่สุดคือ การพัฒนาสังคมเพื่อให้ประชาชนที่อาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทย ไม่ว่าจะมิใช่เชื้อสายมาจากเผ่าพันธุ์ใดมีความรักชาติไทย รักแผ่นดินไทย มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน รู้จักผ่อนปรนและเสียสละเพื่อส่วนรวม ทั้งนี้โดยถือว่า ทุกคนเกิดบนผืนแผ่นดินนี้ มีความสุขอยู่บนแผ่นดินนี้ และจะอาศัยแผ่นดินนี้อยู่ต่อไปจนสิ้นชีวิต จึงต้องช่วยปกป้องรักษาแผ่นดินนี้ไว้จนสุดความสามารถและจบชีวิตจะหาไม่

2. สังคมไทยเป็นสังคมของคนที่ไม่เคารพเหตุผล

คนไทยได้รับการสอนจากพุทธปรัชญาให้เคารพเหตุผล คนไทยจะเชื่อในเรื่องใด ๆ ก็ตามต้องมีเหตุผล มิใช่เชื่อเพราะมีคนบอกหรือเชื่อเพราะแรงโฆษณา นอกจากนี้คนไทยเคารพเหตุผลในแง่ที่ว่า กรรมทุกอย่างย่อมมาจากเหตุ ดังนั้น คนไทยจึงมั่นใจและมั่นใจเสมอว่า คนที่ได้รับผลดีย่อมมีเหตุหรือมาจากการประกอบกรรมดี และคนที่ได้รับผลชั่วย่อมมีเหตุหรือผลที่มาจากความชั่ว กรรมดีหรือกรรมชั่วจะต้องส่งผลดีหรือผลชั่วให้เสมอ ไม่ช้าก็เร็ว ดังนั้น

จึงจัดได้ว่าสังคมไทยเป็นสังคมของคนเคารพเหตุผลและคนไทยถือว่า การกระทำของบุคคลเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่น

3. สังคมไทยเป็นสังคมของคนรักความอิสระเสรี

คำว่า “ไทย” แปลว่า “อิสระหรือไม่ขึ้นกับผู้ใด” คนไทยไม่ยอมเป็นทาสใคร การกดขี่ข่มเหงหรือบีบบังคับเป็นสิ่งที่คนไทยทนไม่ได้มานาน เนื่องจากประเทศไทยเป็นเอกราชและปกครองตนเองมานาน คนไทยจึงรักอิสรภาพที่สุด ความรักในอิสรภาพและเสรีภาพนั้น หมายถึงไปถึงความรัก ความสามารถและความยุติธรรมด้วย สังคมไทยถือว่าสมาชิกของสังคมนี้ทุกคนมีสิทธิและหน้าที่เท่าเทียมกัน สิทธิและหน้าที่ซึ่งได้มาโดยชาติวุฒิ วิทยุฒิ คุณวุฒิหรือตำแหน่ง ไม่ก่อให้เกิดอภิสิทธิ์เหนือบุคคลอื่น ในการดำรงชีวิตในสังคมนี้คนไทยทุกคนมีโอกาสที่จะเจริญก้าวหน้าเท่าเทียมกัน การที่บุคคลใดเจริญก้าวหน้ามากกว่าบุคคลอื่นเป็นความสามารถส่วนบุคคลไม่เกี่ยวกับโอกาสที่สังคมมอบให้ เพราะสังคมได้ให้โอกาสบุคคลทัดเทียมกัน

4. สังคมไทยเป็นสังคมของคนชอบมองอนาคต

คนไทยไม่ชอบจำอดีตไว้นาน ๆ แต่ชอบคิดถึงอนาคต การเตรียมตัวเพื่ออนาคตของคนไทยเป็นความจำเป็น แต่ทั้งนี้คนไทยไม่หวังอนาคตจนลืมนับปัจจุบัน เพราะคนไทยเชื่อในกฎแห่งความเปลี่ยนแปลง เชื่อในความเป็นอนิจจังของโลก คนไทยเชื่อว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเมื่อเกิดขึ้นได้ก็必有บสูญและดับสูญได้ ดังนั้น อนาคตที่มุ่งหวังไว้อะไรไม่มีอะไรแน่นอนหากไม่สมหวังก็เป็นธรรมดา เวลากระทำการใด คนไทยจึงชอบคาดคะเนผลที่จะเกิดขึ้นว่าจะกระทบกระเทือนใครหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือไม่เพียงไร ด้วยเหตุนี้คนไทยจึงมักเกรงใจคน เพราะเกรงว่าผลของการกระทำบางอย่างของตนจะกระทบกระเทือนคนอื่น บางที่ต้องระงับการกระทำนั้นหรือเปลี่ยนแปลงการกระทำนั้นให้เป็นอย่างอื่นหรือปรับปรุงตัวเสียใหม่แล้วแต่กรณีและสถานการณ์เหล่านี้แสดงว่าสังคมไทยเป็นสังคมของคนที่ชอบมองอนาคต

5. สังคมไทยเป็นสังคมที่ยกย่องคนดีมีความสามารถ

คนไทยยกย่องคนที่มีวุฒิ 4 ประการ คือ ชาติวุฒิ วิทยุฒิ คุณวุฒิ และชนวุฒิ คนไทยยกย่องให้เกียรติบุคคลที่เกิดในตระกูลสูงหรือตระกูลที่มีบรรพบุรุษที่เคยสร้างความสำเร็จไว้ให้แก่สังคม คนไทยยกย่องและให้ความนับถือแก่คนที่สูงอายุกว่าตน เพราะถือว่าเป็นผู้ที่ได้รู้เห็นและมีประสบการณ์ในชีวิตมาก่อน คนไทยยกย่องผู้มีการศึกษาสูงหรือผู้มีความสามารถในการ

ประกอบอาชีพในทางสุจริต จนได้รับความสำเร็จในชีวิต คนไทยยกย่องบุคคลที่มีฐานะในทาง การเงินดี เพราะแสดงว่ามีความสามารถในการประกอบอาชีพและมีหลักฐานมั่นคงในทางเศรษฐกิจ อันเป็นผลของการทำงานด้วยความมานะอดุสาหกรรรมอย่างยิ่ง

เมื่อสังคมไทยมีลักษณะเด่น 5 ประการดังกล่าวมานี้ โรงเรียนจึงมีหน้าที่สำคัญที่ จะต้องเตรียมงานเตรียมนักเรียนให้เหมาะสมกับสังคม กล่าวคือ

1. เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศทางด้านการเมือง โรงเรียนจะต้องจัดกิจกรรม ต่าง ๆ เกี่ยวกับการเรียน ทั้งในด้านการเรียนในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียนให้นักเรียนมีประสพ การณ์และมีความรู้เกี่ยวกับความเป็นประชาธิปไตยในทุก ๆ ทาง พยายามให้นักเรียนยึดมั่นใน วิธีการแบบประชาธิปไตยทุกชนิด โดยครูจะต้องปฏิบัติการให้เป็นแบบอย่างด้วย

2. เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศในทางเศรษฐกิจ โรงเรียนจะต้องให้ความรู้ใน การประกอบอาชีพแก่นักเรียน ต้องสร้างทัศนคติที่ดีต่อการใช้สินค้าไทยและสร้างอุปนิสัยให้เป็น คนขยันขันแข็งในการทำงานหนักและงานเบา ไม่หยิ่งโหยง ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนออกไปประกอบ อาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศในทางสังคมและวัฒนธรรม โรงเรียนต้อง ให้ความรู้และความคิดที่ดีเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยด้านต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการวางตนในสังคมไทย ฝึกหัดให้นักเรียนสามัคคีกลมเกลียวกัน รู้จักการทำงานในหมู่คณะ มีความรักชาติรักหมู่คณะ รักแผ่นดินแต่ไม่หลงชาติจนขาดเหตุผล

4. เนื่องจากสังคมไทยเคารพเหตุผล การเรียนการสอน การจัดกิจกรรมทุกชนิดต้อง สมเหตุสมผล ให้นักเรียนได้มีโอกาสใช้ความคิดพยายามแนะนำแบบวิธีต่าง ๆ ในการคิดให้กับ นักเรียน การอภิปรายแสดงความคิดเห็นในขณะเรียน และการจัดกิจกรรมเป็นความจำเป็นสำหรับ นักเรียนทุกคน

5. โรงเรียนต้องรู้จักปล่อยให้นักเรียนปฏิบัติงานและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้เอง โดยเสรี เพื่อฝึกหัดให้รู้จักรับผิดชอบในโอกาสที่มีความรับผิดชอบ มีอิสระเสรีภาพในทางที่ ถูกที่ควร

6. การกระทำทุกชนิดต้องมีการวางแผน เตรียมล่วงหน้าและคาดคะเนผลได้ผลเสีย อย่างรอบคอบ จึงจะถูกต้องตามลักษณะสังคมของคนที่ชอบมองอนาคต ดังนั้น การแจ้ง วัตถุประสงค์ของงานต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อทราบเป้าหมายของการปฏิบัติงาน

7. การยกย่องคนดีมีความสามารถของสังคมไทย ทำให้โรงเรียนจำเป็นต้องมีการเตรียมนักเรียนให้เป็นคนรักชื่อเสียงวงศ์ตระกูล มีความตั้งใจ จะสร้างชื่อเสียงที่ดีให้แก่วงศ์ตระกูลด้วย การใช้ความสามารถในทางที่ถูก โรงเรียนต้องแนะนำสั่งสอนให้นักเรียนนับถือผู้มีอาวุโส ขณะเดียวกับผู้มีอาวุโสกว่าก็ต้องวางตนให้เหมาะสมควรแก่การเคารพนับถือของผู้สอน โรงเรียนต้องผลิตผู้มีความรู้ความสามารถออกมาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในอนาคตให้ได้ เพื่อให้สมกับความต้องการของสังคม ต้องฝึกให้นักเรียนเป็นคนขยันขันแข็งในการทำงาน เพื่อที่ว่าจะได้ออกไปประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างฐานะทางเศรษฐกิจอย่างมั่นคงให้กับตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติในที่สุด

8. นอกจากนี้โรงเรียนจะต้องฝึกหัดให้นักเรียนมีระเบียบวินัย เพราะสมาชิกที่ดีของสังคมทุกคนต้องเคารพกฎหมายและระเบียบวินัยของสังคม สังคมที่ขาดระเบียบวินัยจะเป็นสังคมที่สงบสุขมิได้ ในฝ่ายโรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามนโยบายและข้อบังคับของกระทรวงศึกษาธิการ หรือหน่วยงานอื่นที่ตนสังกัด อาทิเช่น กระทรวงมหาดไทย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล อย่างเคร่งครัด

หน้าที่และภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียน

1.2 ความหมายของการบริหาร

คำว่า “การบริหาร” เริ่มมีการใช้แพร่หลายในแถบประเทศเยอรมันและออสเตรเลีย ประมาณปี ค.ศ.1700 เป็นต้นมา โดยกลุ่มคนที่ใช้คำนี้คือพวก Comeralists ซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารงานของรัฐในเรื่องธุรกิจการงาน (Public Business) หลังจากนั้นจึงเริ่มแพร่หลายไปจนทำให้เกิดแนวความคิดทางการบริหารขึ้น จนกระทั่งมีการวางหลักเกณฑ์หรือทฤษฎีของการบริหาร เพื่อนำมาใช้บริหารกิจการต่าง ๆ และได้มีผู้ให้คำหมายของคำว่า “การบริหาร” ในทัศนะต่าง ๆ ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้คำจำกัดความการบริหารหมายถึง “การดูแลรักษาการปกครองและการรักษาตามกฎหมาย”

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหาร (Administration) หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่บุคคลดังกล่าวกำหนดไว้ด้วยกัน

สมพงษ์ เกษมสิน กล่าวว่า การบริหาร คือการใช้ศาสตร์และด้วยนำทรัพยากรการบริหาร (Administrative Resources) มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (Process of Administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

พนัส หันนาคินทร์ ให้ความหมายว่า “การบริหาร” คือการผู้ที่บริหารใช้อำนาจที่มีอยู่จัดการดำเนินงานของสถาบันให้ดำเนินไปสู่จุดหมายที่ต้องการ

สมาน รังสิโยภุชณ์ และ สุทธิ สุทธิสมบัติ กล่าวว่า “การบริหาร” หมายถึง การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่าง ๆ อันได้แก่ คน เงิน และวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน หรืออีกนัยหนึ่ง การบริหาร คือ การทำงานสำเร็จโดยอาศัยบุคคลอื่น (Management is getting thing done through other people)

Carter V. Good ให้คำจำกัดความการบริหารคือ “เทคนิคและวิธีการทุกประการที่ได้ นำเอามาใช้ในการดำเนินการ องค์การศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย”

Herbert A. Simon กล่าวว่า การบริหาร คือ “กิจกรรมของกลุ่มบุคคลที่ร่วมมือกันปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ร่วมกัน

Luther Gulick ให้ความหมายการบริหาร หมายถึง “การทำให้งานลุล่วงไปให้สำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้”

Leonard D. White ให้ทรรศนะว่า “การบริหารเป็นกระบวนการที่ใช้อยู่ในทุกกลุ่มปฏิบัติงานไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชน พลเรือน หรือทหาร หน่วยงานขนาดใหญ่หรือเล็ก อาจจะเป็นขบวนการปฏิบัติงานในองค์กรต่าง ๆ แม้จะต่างกัน ในจุดมุ่งหมายแต่จะมีความคล้ายกันในเรื่องกระบวนการปฏิบัติงาน

จากความหมายของคำว่า “การบริหาร” ตามทัศนะของ บุคคลต่าง ๆ นั้น พอที่จะสรุปได้ว่า การปฏิบัติงานหรือการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ถ้าจะให้งานหรือกิจกรรมนั้น ๆ บรรลุ วัตถุประสงค์ตามที่หน่วยงานกำหนดไว้ กลุ่มบุคคลในหน่วยงานจะต้องร่วมกันทำกิจกรรมโดยใช้การบริหารเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานซึ่งอย่างน้อยควรมีโครงการปฏิบัติตามโครงการ การประเมินผลหรือประสานงาน สั่งงาน และควบคุม โดยอาศัยปัจจัยการบริหาร ได้แก่ คน เงิน วัสดุ สิ่งของเป็นอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานนั้น

1.3 การบริหารการศึกษา

การจัดการศึกษาเป็นการเตรียมบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขการจัดการศึกษาจะบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับการบริหารการศึกษาของผู้บริหารนั้น ๆ คำว่า “การบริหารการศึกษา” มีผู้ให้ความหมายในทฤษฎีที่แตกต่างกันดังนี้

ภิญโญ สาธร (ภิญโญ สาธร 2519 : 6) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา คือกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน หรือสมาชิกของสังคมในทุกด้าน เช่น ความสามารถ ทักษะ ทักษะ พฤติกรรม ค่านิยม หรือคุณธรรม ทั้งในด้านการสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ เพื่อให้บุคคลดังกล่าวเป็นสมาชิกที่ดี และมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นระเบียบแบบแผน ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน

ส่วนนพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ ม.ป.ป. : 3) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการของสังคมโดยกระบวนการต่าง ๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่เกี่ยวกับความหมายของกาบริหารการศึกษาพอสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาเป็นการร่วมมือกันกระทำการกิจกรรมของบุคคลหลายคน เพื่อที่จะส่งเสริมให้บุคคลในสังคมสามารถที่จะดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

1.4 หน้าที่และภารกิจสำคัญของผู้บริหารโรงเรียน

- โดยปกติโรงเรียนหรือสถานศึกษาทุกระดับมีหน้าที่อยู่ 4 ประการ ดังนี้

1. งานวิชาการ
2. งานบริการชุมชนสังคม
3. งานการค้นคว้าวิจัย
4. งานทำนุบำรุงรักษามรดกทางสังคม วัฒนธรรม ประเพณี

ในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารจักต้องทำความเข้าใจในหน้าที่หลักของโรงเรียน และกำหนดหรือแบ่งความสำคัญในส่วนงานต่าง ๆ เหล่านั้นออกไป ที่สำคัญที่สุด

คือ ผู้บริหารโรงเรียนต้องตระหนักชัดว่าเป้าหมายสูงสุดของการบริหารโรงเรียน คือ การสร้างนักเรียนที่มีคุณภาพ คุณธรรมตามที่สังคมและประเทศชาติต้องการ

ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความเข้าใจในภาระหน้าที่ของตนเองในฐานะผู้นำของโรงเรียนซึ่งภาระหน้าที่โดยทั่วไปของผู้นำนั้น ควรมีลักษณะดังนี้

1. เป็นผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติงานที่อยู่ในความรับผิดชอบ
2. เป็นผู้ช่วยเสริมสร้างปริมาณและคุณภาพของงานให้ได้รับผลดี
3. เป็นผู้สอนแนะการทำงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชา
4. เป็นผู้ติดต่อและประสานงานในองค์การเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ
5. เป็นผู้สั่งงานและควบคุมงาน

ลักษณะการเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหารเปรียบเสมือนกุญแจดอกสำคัญของโรงเรียนที่คอยเปิดโอกาสให้การศึกษาบรรลุถึงจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้บริหารเป็นผู้ที่ได้รับการแต่งตั้ง ให้เป็นผู้ควบคุมดูแลกิจการต่าง ๆ ในโรงเรียน ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีลักษณะการเป็นผู้นำ ซึ่งลักษณะการเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนนั้น คือ ลักษณะความสามารถในการทำงาน การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่คณะ เพื่อให้งานบรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้งความสามารถในการนำหมู่คณะ การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตลอดจนการบำรุงรักษาเพิ่มพูนขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของหมู่คณะด้วย ลักษณะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนอาจจำแนกได้เป็น 3 แบบ ดังนี้

1. **ผู้บริหารแบบอัตตาธิปไตย** ลักษณะสำคัญของผู้บริหารประเภทนี้ คือนิยมใช้อำนาจถือตัวและมีความเชื่อมั่นในตนเองมาก การวินิจฉัยสั่งงานมักจะทำด้วยตนเอง รวมไปถึงการออกกระเบียบคำสั่งต่าง ๆ เพื่อให้คณะครูเชื่อฟังและปฏิบัติตาม

2. **ผู้บริหารแบบเสรีนิยม** ผู้บริหารประเภทนี้จะปล่อยให้ครูอาจารย์มีสิทธิและอิสระเต็มที่ในการที่จะวินิจฉัยสั่งงานต่าง ๆ ผู้บริหารจะใช้อำนาจน้อยมาก ขาดความรับผิดชอบ ไม่มีการควบคุมการปฏิบัติงานใด ๆ ของผู้ใต้บังคับบัญชา

3. **ผู้บริหารแบบประชาธิปไตย** จะเป็นคนใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของคณะครูอาจารย์ เปิดโอกาสให้ครูได้กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ การบริหารงานจะทำในนามของหมู่คณะ มุ่งหวังให้เกิดความสามัคคีร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงาน เพื่อให้งานของโรงเรียน

มีประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากภารกิจหน้าที่ในฐานะผู้นำแล้ว ผู้บริหารโรงเรียนยังมีการทำหน้าที่รับผิดชอบในด้านต่าง ๆ ซึ่งท่านผู้รู้ได้ให้ข้อเสนอแนะและแนวคิดไว้ดังนี้

อภิธรรม ฌ นคร และคณะ (อภิธรรม ฌ นคร และคณะ 2523 : 68-69) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนไว้ว่าหน้าที่ทั่ว ๆ ไป ของผู้บริหารโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ คือ ต้องรับผิดชอบในด้านการบริหารงานของโรงเรียน เพื่อให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของการศึกษา โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ครูใหญ่หน้าที่อยู่ 3 อย่าง คือ

1. ด้านวิชาการ

ก. เกี่ยวกับตัวครู คือ การหาครูที่ดีมาทำการสอน การจัดแบ่งหน้าที่ของครู การจัดการปฐมนิเทศครู การสร้างน้ำใจในการทำงานของครู การส่งเสริมให้ครูมีความสามารถยิ่งขึ้น การพิจารณาความดีความชอบของครู เป็นต้น

ข. เกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการสอน ได้แก่ การเลือกเนื้อหาของหลักสูตร การทำประมวลการสอน การจัดทำตารางสอน การเลือกหาแบบเรียน การจัดห้องสมุด และการวัดประเมินผลการศึกษา

2. ด้านบริการนักเรียน ได้แก่ การแนะแนว และการปฐมนิเทศ การให้สวัสดิการแก่นักเรียน หาวิธีช่วยเหลือเด็กที่ไม่สมประกอบ โดยการค้นหาสาเหตุที่ได้กบกร่องและแนะนำเด็กให้มีการช่วยตนเอง

3. ด้านธุรการ ได้แก่ งานทะเบียนนักเรียน การบัญชี การเงิน การรักษาวัสดุของโรงเรียน การรักษาอาคารสถานที่ การประชาสัมพันธ์ ติดต่อองค์กรต่าง ๆ เพื่อเป็นการช่วยส่งเสริมในด้านธุรการต่าง ๆ ของโรงเรียน

โรเบิร์ต เอส ฟิสต์ (Robert S.Fisk 1957: 211-225) ได้สรุปไว้ว่าการบริหารการศึกษานั้น ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบงาน 4 ประเภท คือ

1. งานบริหารที่เกี่ยวกับชุมชน
2. งานบริหารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขยายหรือปรับปรุงโอกาสของการศึกษา หรืองานด้านวิชาการ

3. งานบริหารบุคคล นับตั้งแต่การสรรหา บรรจุ พัฒนา และปรับปรุงครู เจ้าหน้าที่นักเรียน ตลอดจนการให้พ้นจากงาน หรือออกจากโรงเรียน

4. งานบริหารธุรการ การเงิน อาคารสถานที่ และบริการต่าง ๆ

ส่วน เดเนียล อี. กริฟฟิท (Daniel E. Griffith 1956 : 5) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา โดยแบ่งงานออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. รักษาความสัมพันธ์กับชุมชน
2. ปรับปรุงและขยายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชน
3. จัดหาและพัฒนาบุคลากร
4. จัดหาและรักษาอาคารสถานที่

โรลด์ เอฟ แคมป์เบล และคณะ (Roald F. Cambell and Others 1978 : 116) ได้แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารออกเป็น 6 ประการ ดังนี้

1. การบริหารงานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน
2. การบริหารหลักสูตรและการสอนหรือการบริหารงานบริการ
3. การบริหารกิจการนักเรียน
4. การบริหารบุคลากร
5. การบริหารอาคารสถานที่
6. การบริหารการเงินและธุรการ

แฮงค์เฮย์, แมคเคลีย์ และแมคแกรธ (Stephen P. Hencley, Lloyd E. Mc Cleary and J.H. McGrath 1970 : 21-22) ได้เสนอแนะงานที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนไว้หลายประเภท เฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารงานด้านเทคนิค (Technical management) ซึ่งเป็นกิจกรรมการบริหารที่ต้องกระทำอย่างรีบด่วน เกี่ยวกับการตัดสินใจและการลงมือปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนในส่วนที่เกี่ยวกับการดำเนินการสอน การแนะแนวกิจกรรมนักเรียน การให้บริการต่าง ๆ

ส่วน จอห์น เอ แรมเซเยอร์ กับคณะ (John A. Ramseyer, and others 1955: 18-56) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับงานบริหารโรงเรียนของรัฐต่าง ๆ ในภาคใต้ของสหรัฐอเมริกาและสรุปงานบริหารโรงเรียนออกมาได้ดังนี้

1. การพัฒนาการสอนและหลักสูตร
2. การปกครองนักเรียน
3. การเป็นผู้นำของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่

4. การบริหารงานบุคคล
5. การบริหารงานเกี่ยวกับอาคารสถานที่และบริเวณโรงเรียน
6. การจัดการเกี่ยวกับรถหรือเรือหรือถนนที่นักเรียนต้องใช้ในการมาโรงเรียน
7. การจัดระบบบริหารการศึกษาและระบบบริหารโรงเรียนให้ถูกต้องตามวิธีการบริหารการศึกษาที่ดีและมีประสิทธิภาพ

8. การบริหารงานธุรการ การเงิน และบริการต่าง ๆ ของโรงเรียน (นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ และธรรมรส โชติกฤษฺ, ม.ป.ป.98) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาของ สมิธ (Smith) คราส์ (Krouse) และแอทกินสัน (Atkinson) ว่า งานบริหารโรงเรียนแบ่งออกเป็น 7 ประเภท และเสนอแนะให้ผู้บริหารการศึกษาใช้เวลากับงานแต่ละประเภทไว้ดังนี้

1. งานบริหารในหน้าที่ทั่วไป	ร้อยละ 5
2. งานบริหารเกี่ยวกับบุคลากร	ร้อยละ 20
3. งานบริหารราชการ	ร้อยละ 40
4. งานบริหารเกี่ยวกับการเงิน	ร้อยละ 5
5. งานบริหารเกี่ยวกับอาคารสถานที่	ร้อยละ 5
6. งานบริหารเกี่ยวกับชุมชน	ร้อยละ 5
7. งานบริหารเกี่ยวกับกิจการนักเรียน	ร้อยละ 20

ชาร์ลส์ เอฟ แฟเบอร์ และกิลเบิร์ต เอฟ เชียร์รอน (Charles F. Faber and Gilbert F. Chearron 1970:212) กล่าวถึงโครงการความร่วมมือในการบริหารการศึกษาของมลรัฐทางใต้ของสหรัฐอเมริกา หรือที่เรียกว่า Southern States Cooperative Program in Educational Administration (SSCPEA) ซึ่งได้ระบุนหน้าที่หรือภาระของหัวหน้าสถานศึกษาไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาการสอนและหลักสูตร
2. การบริหารกิจการนักเรียน
3. ผู้นำของโรงเรียนและชุมชน
4. การบริหารบุคคล
5. อาคารสถานที่

6. การจัดองค์การและโครงสร้างของหน่วยงาน
7. การเงินและธุรการ
8. ยานพาหนะ

โอวาร์ด (Glen F Ovard 1966:243) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับงานบริหารโรงเรียน ว่า มี 3 ประการด้วยกัน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานกิจการนักเรียน และการบริหารงานอาคาร

พนัส หันนาครินทร์ (พนัส หันนาครินทร์ 2513 : 49-50) ได้สรุปงานสำคัญ ๆ ของโรงเรียน โดยแยกออกเป็นหมวดใหญ่ ๆ ได้ 3 หมวด ดังนี้

1. งานด้านวิชาการ
2. งานด้านบริการนักเรียน
3. งานด้านธุรการและงานบริหารทั่วไป

ภิญโญ สาธร (ภิญโญ สาธร 2519 : 43-44) ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับภารกิจและหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสังคมประชาธิปไตยควรถือว่าตนเองเป็นทั้งนักบริหารและนักวิชาการ มีบทบาทและหน้าที่ซึ่งควรจะกระทำด้วยวิธีการประชาธิปไตย กระบวนการบริหารควรจะมีคามมุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือช่วยกันหลาย ๆ คน หลาย ๆ ฝ่าย เพื่อดำเนินงานการศึกษาให้แก่เด็ก เยาวชนและประชาชนทั่วไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารการศึกษา ควรจะเป็นผู้มองเห็นปัญหาและรับฟังความคิดเห็นจากหลายฝ่าย เกี่ยวกับวิธีแก้ปัญหา ผู้บริหารการศึกษาควรแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอเพื่อนำมาใช้พัฒนาปรับปรุงงานของตน ผู้บริหารการศึกษาควรเป็นผู้คิดริเริ่ม และรู้จักกระตุ้นให้ผู้ที่ทำงานร่วมกันทุกฝ่ายได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ร่วมกันด้วยความรอบคอบ ผู้บริหารการศึกษาควรคิดว่าบรรดาประสบการณ์หรือความรู้ต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดให้แก่นักเรียนทั้งในหลักสูตรและนอกหลักสูตรนั้น ความจริงเป็นเพียงการสร้างภูมิหลังในด้านมูลสาร ทฤษฎี หลักการ หรือแนวทางที่อาจนำไปใช้ปฏิบัติได้เท่านั้น นักเรียนควรได้รับการแนะนำ สั่งสอนให้รู้จักคิดและได้รับการฝึกฝนให้รู้จักรับผิดชอบ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2523 : 32-37) ได้เสนอการจำแนกภารกิจของการบริหารการศึกษาซึ่งมักจะกระทำ 3 วิธีดังนี้

1. วิเคราะห์ภารกิจตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการบริหารการศึกษา
2. วิเคราะห์พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารการศึกษาในการปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบ โดยการสังเกตการปฏิบัติงาน หรือการสอบถามผู้บริหารการศึกษาโดยตรง
3. วิเคราะห์ความมุ่งหวังของผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา เพื่อจะกำหนดภารกิจของการบริหารการศึกษาที่ควรจะเป็น

คณะกรรมการร่างหลักสูตรแขนงวิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายระเบียบและข้อบังคับ และผลการวิจัยเกี่ยวกับภารกิจอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหาร ทำให้สามารถกำหนดเกณฑ์สมรรถภาพของผู้บริหารการศึกษาไทย โดยจำแนกตามความรับผิดชอบหลักได้ดังนี้

1. ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน

- สมรรถภาพที่ 1 ผู้บริหารโรงเรียนสามารถประเมินความต้องการการศึกษาของนักเรียนและชุมชน
- สมรรถภาพที่ 2 ผู้บริหารสามารถกำหนดวัตถุประสงค์ นโยบายและแผนดำเนินงานของโรงเรียน
- สมรรถภาพที่ 3 ผู้บริหารสามารถนำในการพัฒนาหลักสูตรและการสอนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายของโรงเรียน
- สมรรถภาพที่ 4 ผู้บริหารสามารถดำเนินการให้หน่วยงานต่าง ๆ ในโรงเรียนกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินงานของหน่วยงาน

2. ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานบริหารงานบุคคล

- สมรรถภาพที่ 5 ผู้บริหารสามารถกำหนดอัตราตำแหน่งของบุคลากรให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน
- สมรรถภาพที่ 6 ผู้บริหารสามารถดำเนินการคัดเลือกบุคลากรให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่

- สมรรถภาพที่ 7 ผู้บริหารสามารถจัดสรรบุคลากรเข้าประจำตำแหน่งหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม
- สมรรถภาพที่ 8 ผู้บริหารสามารถจัดและดำเนินการพัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายของโรงเรียน
- สมรรถภาพที่ 9 ผู้บริหารสามารถพิจารณาความดีความชอบและเสนอขอเหรียญตราและเครื่องราชอิสริยาภรณ์
- สมรรถภาพที่ 10 ผู้บริหารสามารถควบคุมดูแลการทำงานของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน
- สมรรถภาพที่ 11 ผู้บริหารสามารถรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากร วิเคราะห์ และประเมินผลการทำงาน

3. ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานนิเทศการศึกษา

- สมรรถภาพที่ 12 ผู้บริหารสามารถวางแผนการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน
- สมรรถภาพที่ 13 ผู้บริหารสามารถจัดองค์การเพื่อการนิเทศการศึกษาในโรงเรียน
- สมรรถภาพที่ 14 ผู้บริหารสามารถแนะนำครูเกี่ยวกับการเรียนการสอน
- สมรรถภาพที่ 15 ผู้บริหารสามารถแนะนำครูเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน
- สมรรถภาพที่ 16 ผู้บริหารสามารถใช้กลวิธีการนิเทศการศึกษา

4. ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานบริหารงบประมาณและการเงิน

- สมรรถภาพที่ 17 ผู้บริหารสามารถทำแผนการเงินและงบประมาณของโรงเรียน
- สมรรถภาพที่ 18 ผู้บริหารสามารถควบคุมการเบิกจ่ายและการจัดทำบัญชีประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้จ่ายเงินของโรงเรียน
- สมรรถภาพที่ 19 ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายของโรงเรียน

5. ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานบริหารอาคารสถานที่และอุปกรณ์

- สมรรถภาพที่ 20 ผู้บริหารสามารถประเมินความต้องการด้านอาคารสถานที่ และอุปกรณ์ของโรงเรียน
- สมรรถภาพที่ 21 ผู้บริหารสามารถจัดทำตารางสอนและตารางกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- สมรรถภาพที่ 22 ผู้บริหารสามารถควบคุมการดูแลรักษาและซ่อมแซมอาคารสถานที่วัสดุและครุภัณฑ์ของโรงเรียน

สมรรถภาพที่ 23 ผู้บริหารสามารถวางแผนเกี่ยวกับอาคารสถานที่ และตรวจรับงานก่อสร้าง

6. ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานธุรการและบริการส่งเสริมการศึกษา

- สมรรถภาพที่ 24 ผู้บริหารสามารถควบคุมการปฏิบัติงาน สารบรรณ การโต้ตอบ การเก็บรักษาและทำลายเอกสารต่าง ๆ
- สมรรถภาพที่ 25 ผู้บริหารสามารถควบคุมการเบิกจ่ายวัสดุครุภัณฑ์
- สมรรถภาพที่ 26 ผู้บริหารสามารถควบคุมดูแลการปฏิบัติงานธุรการต่าง ๆ
- สมรรถภาพที่ 27 ผู้บริหารสามารถดำเนินการจัดโครงการส่งเสริมสุขภาพอนามัยในโรงเรียน
- สมรรถภาพที่ 28 ผู้บริหารสามารถจัดทำสถิติและวิเคราะห์ข้อมูล

7. ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานกิจการนักเรียน

- สมรรถภาพที่ 29 ผู้บริหารสามารถจัดโครงการช่วยเหลือเกื้อกูลนักเรียนเพื่อให้สามารถศึกษาเล่าเรียนได้เต็มกำลังความสามารถ
- สมรรถภาพที่ 30 ผู้บริหารสามารถจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน
- สมรรถภาพที่ 31 ผู้บริหารสามารถจัดบริการแนะแนวในโรงเรียน
- สมรรถภาพที่ 32 ผู้บริหารสามารถส่งเสริมศีลธรรมและจรรยาบรรณในหมู่นักเรียนและชุมชน
- สมรรถภาพที่ 33 ผู้บริหารสามารถส่งเสริมนักเรียนให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย

8. ความรับผิดชอบเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับชุมชน

- สมรรถภาพที่ 34 ผู้บริหารสามารถติดต่อสื่อสารกับชุมชนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ นโยบาย และการจัดการศึกษาของโรงเรียน
- สมรรถภาพที่ 35 ผู้บริหารสามารถเป็นผู้นำของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น
- สมรรถภาพที่ 36 ผู้บริหารสามารถติดต่อประสานงานและทำงานร่วมกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาโรงเรียนและชุมชน
- สมรรถภาพที่ 37 ผู้บริหารสามารถใช้ทรัพยากรของโรงเรียนให้เป็นประโยชน์แก่ท้องถิ่น